

Fél évszázad cikcakkjai az ópusztaszeri Árpád-emlékmű előtti szónoklatfolyamban

Emlékpark, nem történelmi emlékhely

Politikai és történelmi személyiségek mondtak szépeket, kikacsintottak és üzentek a népnek az Árpád szobra alatt egyre gazdagodó emlékparkban, de nem segítették a nagy cél, Ópusztaszer történelmi emlékhellyé minősítését. Az ópusztaszeri szónoklatokban – mint cseppben a tenger – ott a kor, a néptribunok nevét és beszédeit egymás mellé rakva pedig kirajzolódik az utóbbi fél évszázad cikcakkos történelme.

Államfők látogatása hozott fordulatot az Árpád-emlékmű körül Erdei Ferenc által megálmodott emlékpark történetében. A mai ópusztaszeri augusztus 20-i népünnepélyek eredete az Árpád-szobor előtti szeri búcsúra, az uradalmi cselédek ünnepére vezethető vissza. E hagyományra építve szervezték meg 1957 és 1977 között szeptember első vasárnapján a millenniumi emlékmű körüli munkás-paraszt találkozót.

Az alkotmány napja

A gyűlés országos népünnepélyé 1978-ban lépett elő, amikor az Ópusztaszeri Országos Emlékbizottság új elnökének Losonczy Pált, az MSZMP politikai bizottsága tagját és az Elnöki Tanács elnökét választották. Az államfő által az Árpád-emlékmű előtt tartott első augusztus 20-i szónoklat évtizedekre megadta a szobor körüli rendezvény hangsúlyait. Középpontba az alkotmány került, ugyanakkor már Losonczy is kiemelte: „ez a szépségesen szép nyári ünnepünk azzal emelkedik ki, hogy jelképeivel szerteágazó, több eszmét hordozó gondolatot és érzelmet vált ki belőlünk”. Ő mondta ki, amit utána sokan ismételték: „alkotmányunk napja a munkás-paraszt szövetség ünnepe, és ünnepe az újkönyérnek”. Már ebben a szónoklatban is tetten érhető az aktuálpolitikai, az ország népének szóló üzenet: „Igyekszünk nagyobb összhangot kialakítani a teljesítmények és a jövedelmek között” – mondta.

Lapunk korabeli tudósítását olvasva úgy tűnik, hogy – modern kifejezéssel élve – pr-szemponthól már akkor fölépítették az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkbeli népünnepélyt. Megteremtették az új kenyér megszegésének kultuszát, ugyanakkor a több ezres tömeget ellátták étellel-itallal, kitelepültek a vásárosok, a romkert nyújtotta látnivalón túl populáris programokat, például térenét, néptáncbemutatót kínáltak, de hangsúlyt kapott az is, hogy a díszvendég egész napját a nép között tölti, fotók dokumentálták, hogy Losonczy megkóstolta a bográcsost, beírt a Budapest Táncegyüttes emlékkönyvébe, kezét fogott egy kislíval.

Néptribunok sora

Befolyásos szónokok fölkérésével igyekeztek növelni a súlyát és rangját az ÖNTE-nak – adta magyarázatát a tekintélyes névsornak Szabó G. László, aki 1976 óta részt vesz az ünnepségeken – eleinte mint megyei tanácselnök-helyettes, majd 1990 óta mint a Feszty-Körkép Alapítvány titkára. Az általa összeállított listát böngészve látható, hogy a millenniumi emlékmű lépcsőin kipróbálhatta magát néptribunként például az MSZMP hét politikusa (KB-titkárként mondjuk 1988-ban Be-

Az Elnöki Tanács elnöke az emlékparkban, 1978-ban. Balról jobbra: Szabó Sándor, a megyei tanács elnöke; Koncz János, a megyei párbizottság titkára; Losonczy Pál; Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese; Komócsin Mihály, a megyei pártbizottság első titkára és Trogmayer Ottó, a Móra Ferenc Múzeum igazgatója

Fotó: DM/DV

SZOBORI BÚCSÚBÓL MUNKÁS-PARASZT TALÁLKOZÓ

A szobori búcsú hagyományaira gondolva, szeptember első vasárnapjára – állítólag Komócsin Zoltán javaslatára – 1957-ben a Hazafias Népfrent népgyűlést szervezett, melyen a tudósítók szerint hétezer ember vett részt. Az Árpád-emlékmű előtti első népszónoklat tiszte 1957. szeptember 1-jén Nagystók Józsefnek, az Országgyűlés alelnökének jutott – olvashatjuk a 2005-ben kiadott Legendák földjén, fejezetek az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark krónikájából című albumban. A munkás-paraszt találkozókon szónokként legközelebb 1975-ben képviseltette magát az Országgyűlés, akkor az elnök, Apró Antal tette tiszteletét. Az Elnöki Tanács elnökhelyettese, illetve a népfrent országos elnöke ugyancsak kétszer jelent meg az itteni nép előtt. Később elsősorban Magyar Szocialista Munkáspárt különböző funkcionáriusai domináltak a díszvendégek között. Például a visszaemlékezők által vérbeli szónoknak minősített Komócsin Zoltán – az MSZMP politikai bizottságát képviselve, illetve egyszer a Népszabadság főszerkesztőjeként, majd a központi bizottság titkáráként – összesen hatszor állt mikrofon mögé. A kormánytagok közül Péter János külügyminiszter négyyszer, Dimény Imre mezőgazdasági és élelmezési miniszter (úgy is, mint a Pusztaaszeri Országos Emlékbizottság akkori elnöke) egyszer tartott itt beszédet. Az utolsó őszi munkás-paraszt találkozó, 1977-ben a pártvezetőnek is számító, de inkább a szegedi egyetem korábbi rektoraként ismert Márta Ferenc mint a Magyar Tudományos Akadémia főtákkára közölte gondolatait.

recz János), egy országgyűlési képviselő (1991-ben Pozsgay Imre) mellett az Országgyűlés négy elnöke (1989-ben Szűrös Mátyás, 1992-ben Szabad György, 1994-ben Gál Zoltán, s 2001-ben – Ópusztaszer első női szónokaként – Szili Katalin). Miniszterelnöket kétszer köszönthettek az Ópusztaszerre zárandólok (1995-ben és 1997-ben is Horn Gyulát). A kormánytagok közül megjelent itt két belügyminiszter (1993-ban Boross Péter, az idén Lamperth Mónika), két külügyminiszter (1999-ben Martonny János, 2002-ben Kovács László), két

művelődési (1984-ben Köpeczi Béla, 2003-ban Hiller István), továbbá egy igazságügy-miniszter (1996-ban Vastagh Pál).

A névsorból kilóg, mert nem politikus a Magyar Tudományos Akadémia itt (1998-ban) beszédet tartó elnöke, Glatz Ferenc. Az érdekességek közé tartozik, hogy az emlékmű körüli ünnepélyek e második-harmadik korszakában három személyiség kétszer is szónoklatot tartott: Szűrös Mátyás (1987-ben MSZMP KB titkárként, 1989-ben pedig házelnökként), Horn Gyula miniszterelnök-

ként és Frank József (2000-ben és 2004-ben) a Csongrád Megyei Közgyűlés elnökeként.

Szent István ünnepe

Minden Árpád-szobor alatti szónoklat utalt a honfoglalókra. Ugyanakkor csak 1990 után bukkant föl Erdei Ferenc gondolata, mely szerint Ópusztaszer a kettős honfoglalás kultikus helye. Mert III. Béla király kancellárja, Anonymus szerint Árpád és vezérei itt „ejtették meg a szerét az ország egész dolgának”, de Nagy Imre vezényletével itt verték a földbe az első karót az 1945-ös földosztáskor, s ez a második honfoglalás kezdete. Új gondolatként mindkétszer szónoklatába emelte Szűrös Mátyás „a történelem viharaiiban határainkon kívülre került” magyarokat. De neki sem sikerült – az emlékbizottság Losonczy leköszönése után 1988-ban megválasztott és a testület 1997-es feloszlataáig aktív elnökeként elérnie –, hogy az ÖNTE-t történelmi emlékhellyé minősítsék.

Minden ópusztaszeri szónok készte-tést érzett az összegyűlt, egy-egy esztendőben akár 20-25 ezresre is dagadó tömeg láttán politikai üzenet megfogalmazására. „Aki akar tenni, tud is tenni!” – ismételte a történelmi helyen Antall József jelmondatát Szabad György. A rendszerváltás első időszakában Torgyán József személyében Ópusztaszeren rendre megjelent az ellenszónok, aki például 1995-ben is az ország kiárúsítá-

sával vádolta a kormányt, amely „a magántulajdon szentsége helyett a tolvajok társadalmát hozta létre...”

Az itt beszédet tartó másik államfő is fordulatot hozott az ÖNTE történetében: 1990-ben kezdődik a harmadik szakasz, amikor Göncz Árpád, a harmadik Magyar Köztársaság elnöke azt mondta, hogy ezentúl augusztus 20-án elsősorban Szent Istvánt ünnepeljük. Lapunk tudósítása szerint a szónok azt hangsúlyozta, hogy „a királynak – a legjobb királynak is – csak alattvalói vannak; a köztársaságnak – a szabad emberek társult közösségének – csak polgárai, akik egyként felelnek a haza üdvéért, s akik jogaik – polgári és emberi jogaik – tudatában bátran kezükbe veszik önnön sorsuk intézését... és soha, egy pillanatra sem felejtik el, hogy a közigazgatásnak kell őket szolgálnia, s nem nekik a tisztségviselőket!”

ÚJSZÁSZI ILONA

SZÓNOKLAT

Általában minden jelentősebb beszéd, mely formailag is művészebb színvonalon áll: szónoklat – írja a Pallas nagylexikona. A szónoklatnak Arisztotelész szerint 3 faja van: a tanácskozó, a törvénykezési, és a díszszónoklat. A tanácskozó szónoklat arról beszél, ami hasznos és jó, a törvénykezési arról, ami igazságos, a díszszónoklat (ide tartozik az alkalmi, akadémiai, sőt az egyházi szónoklatok nagy része is) azt fejtegeti, ami szép és dicsó.

Szili Katalin házelnök, Ópusztaszer első női szónoka az ünnepen

Fotó: Miskolczi Róbert

Göncz Árpád köztársasági elnök avatta fel a megyék emlékkövét

Fotó: DM/DV